

SIVISTYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 2/2014 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi teatteri- ja orkesterilain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 5 päivänä helmikuuta 2014 lähettänyt sivistysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen eduskunnalle laiksi teatteri- ja orkesterilain muuttamisesta (HE 217/2013 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitussihteeri Sini Lahdenperä ja kulttuuri-asiaainneuvos Katri Santtila, opetus- ja kulttuuriministeriö

- toiminnanjohtaja Aila Sauramo, Suomen Sinfoniaorkesterit ry
- toiminnanjohtaja Lotta Vaulo, Sirkuksen tiedotuskeskus
- toiminnanjohtaja Elina Mäntylä, Suomen Näyttelijäliitto ry
- toiminnanjohtaja Sanna Rekola, Tanssin Tiedotuskeskus Ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon on antanut

- Taideyliopisto.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi teatteri- ja orkesterilakia siten, että lakiin lisättäisiin säännös, jonka mukaan myös sirkustoiminta oikeutaisi lain mukaiseen valtionosuuteen.

Laissa olevat viittaukset opetusministeriöön korvattaisiin viittauksilla opetus- ja kulttuuriministeriöön.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. On hyvä, että sirkus taiteenalana tunnustetaan myös valtionosuuslainsäädännössä. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana seuraavin huomautuk-

sin.

Teattereiden ja tanssiteattereiden sekä orkestereiden valtion rahoitus perustuu teatteri- ja orkesterilakiin sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslakiin. Säännösten mukaan teatterin ja orkesterin ylläpitäjälle myönnetään valtionosuutta

käyttökustannuksiin 37 prosenttia museota, teatteria ja orkesteria varten yksikkö hinnasta. Tästä poiketen teatteri- ja orkesterilain mukaan valtakunnallisten Svenska Teaternin ja Tampereen Työvänteatterin valtionosuus on 60 prosenttia. Myös alueteattereille voidaan myöntää korotettua valtionosuutta. Suomen Kansallisteatterille ja Suomen Kansallisoppperalle myönnetään valtion talousarviopäätöksin rahoitusta veikkausvoittovaroista.

Sirkustaide otettiin valtion talousarvioon omana taiteenalanaan ensimmäisen kerran vuonna 2009. Sirkustaiteelle varattiin 100 000 euron määräraha harkinnanvaraisiin avustuksiin taiteen edistämiseen tarkoitetuista veikkausvoittovaroista. Hallituksen esityksen mukaan tarkoituksena oli tukea ammattilaisryhmien toimintaa ja yksittäisiä tuotantoja. Vuodelle 2013 määräraha sirkustaiteen edistämiseen oli 560 000 euroa. Määrärahasta myönnettiin toiminta-avustus 12 ryhmälle ja lisäksi kertaluonteisia avustuksia viidelle toimijalle. Vuodelle 2014 valtion talousarviossa on sirkustaiteen tukemiseen varattu 558 000 euroa.

Hallituksen esityksen mukaan (s. 4) sirkustoinnilla tarkoitettaisiin nykysirkusta, ei klassista sirkusta. Nykysirkuksen esitystoiminnan tulisi perustua yhteisön taiteellisista lähtökohdista valmistamiin kokonaisiin teoksiin. Sirkustoinnin tavoitteena olisi edistää suomalaista sirkustaidetta kehittämällä sirkusilmaisua, sirkustaiteen laatua, muotoja ja sisältöjä tyylilliset ja taiteelliset näkökulmat huomioon ottaen. Ensimmäinen nykysirkusryhmä, jonka voidaan katsoa tuottavan esitystoimintaa teatteri- ja orkesterilain 1 a §:n mukaisesti taiteellisista lähtökohdista käsin, haki valtionosuuden piiriin vuonna 2013. Esitystä ei voitu hyväksyä valtionosuukselle nykyisen teatteri- ja orkesterilain nojalla. Teatteri- ja orkesterilain perusteella valtionosuutta voidaan myöntää ainoastaan toimijalle, jonka sääntömääräinen tehtävä on tuottaa teatteri- ja orkesteripalveluja ja edistää niiden alueellista saatavuutta sekä saavutettavuutta eri väestöryhmille. Tanssiteattereiden sen sijaan on katsottu jo lakia alun perin säädettäessä kuuluvan lain soveltamisalan piiriin.

Vuonna 2007 lakia uudistettaessa todettiin mm., että taide- ja kulttuuripolitiikka vaikuttaa merkittävästi myös hyvinvointi-, alue- ja innovaatiopolitiikan toteutumiseen. Kulttuuri tulee nähdä yhtenä kilpailukyvyyn ja hyvinvoinnin varmistajana. Taidekokemukset ja kulttuurin harrastaminen ovat tärkeitä ihmisen henkiselle kasvuille, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Teattereiden ja orkestereiden tulisi ottaa toiminnassaan huomioon myös yleisökasvatustyö ja niin sanottu taiteen soveltava käyttö, jolla tarkoitetaan taiteen menetelmien käyttämistä myös muussa kuin taiteen perinteisessä tuotannossa. Valiokunta korostaa, että sirkustaide osaltaan vahvistaa kansalaisten hyvinvointia.

Hallituksen esityksen perusteluiden mukaan lainmuutoksella ei ole taloudellisia vaikutuksia valtion talousarvioon eikä teattereiden ja orkestereiden ylläpitäjille maksettavan valtionosuu- den määrään kokonaisuutena. Esitys voi kuitenkin aiheuttaa muutoksia valtionosuuden kohdentumiseen laitoskohtaisesti. Mikäli uusia toimijoita hyväksytään valtionosuuteen oikeutetuiksi ja valtion talousarviossa jaettavana olevien henkilötyövuosien määrä ei kasva, on jaettavana oleva henkilötyövuosimäärä kohdennettava uudella tavalla toimijoiden joukossa. Tämän vuoksi ministeriö on rajoittanut uusien teattereiden hyväksymistä valtionosuuden piiriin, vaikka useat valtionosuuden kelpoisuusedellytykset täyttävät tanssi- tai puheteatterit ovat hakenneet valtionosuutta.

Valiokunta toteaa, että valtionosuuden saamisen lähtökohtana on, että teatterin palveluiden tuottaminen on kulttuuripolitiikan näkökulmasta tarpeellista. Tarpeellisuutta harkittaessa lähtökohtana ovat aina toiminnan laatu ja taiteelliset näkökohdat. Valiokunta korostaa, että valtionosuuden piirissä olevan teatterin tai orkesterin tulee toiminnallisesti ja taiteelliselta tasoltaan täyttää valtionosuudelle asetetut edellytykset ja henkilötyövuosia tulee voida siten säännöllisesti tarkastella. Kokonaisuutena ottaen kuitenkin henkilötyövuosien määrät ovat koko ajan olleet riittämättömät lähes kautta linjan niin orkestereilla kuin teattereilla. Valiokunta katsoo, että henkilötyövuosia olisi voitava

myöntää todellisten henkilötövuosien mukaisesti kaikille teattereille ja orkestereille, jotta myös tämä lainmuutos saavuttaisi sen tavoitteet. Tässä valtiontalouden tilanteessa se ei kuitenkaan ole todennäköistä. Kuten hallituksen esityksen perusteluistakin ilmenee, valtiontalouden tiukan tilanteen vuoksi määrärahoja ei voida lisätä. Teattereiden opetus- ja kulttuuriministeriölle valtionosuuslaskentaa varten ilmoittamien toteutuneiden henkilötövuosien ja valtion talousarviossa jaettavissa olevien henkilötövuosien erotus oli vuodelle 2013 yhteensä 412 henkilötövuotta.

Valiokunta toteaa, että lain nimike ei enää tämän muutoksen jälkeen vastaa täysin lain sisältöä. Valiokunta pitää välttämättömänä, että opetus- ja kulttuuriministeriö selvittää, mikä olisi lain sisältöä täysin vastaava nimike ja ryhtyy toimenpiteisiin lain nimikkeen ja säännösten muuttamiseksi. Muutos vaatii teknisiä muutoksia tämän lain ja myös eräiden muiden lakien säännöksiin.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sivistysvaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana ja

että hyväksytään yksi lausuma (Valiokunnan lausumaehdotus).

Valiokunnan lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö valmistelee ehdotuksen teatteri- ja orkesterilain muuttamiseksi niin, että lain nimike vastaa kokonaisuudessaan säännösten sisältöä, ja tekee lakiin muutoksen edellyttämät teknisluonteiset muutokset.

Helsingissä 11 päivänä maaliskuuta 2014

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Raija Vahasalo /kok
vpj. Inkeri Kerola /kesk
jäs. Outi Alanko-Kahiluoto /vihr
Eeva-Johanna Eloranta /sd
Jukka Gustafsson /sd
Leena Harkimo /kok

Pauli Kiuru /kok
Kimmo Kivelä /ps
Silvia Modig /vas
Mika Niikko /ps
Tuomo Puumala /kesk
Pauliina Viitamies /sd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marjo Hakkila.